

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 4.11.2021, VN/12277/2021

LAUSUNTO LUONNOKSESTA LAIKSI ELÄINTEN HYVINVOINNISTA JA LAEIKSI ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Lakiasiantoinisto Allianssi Oy kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta laiksi eläinten hyvinvoinnista ja kohteliaimmin kiinnittää ministeriön huomiota eläinten hyvinvoinnista annetun lakiluonnoksen eläinten teurastusta koskevaan säännökseen.

1. HE-luonnoksesta

HE-luonnoksessa eläinten teurastusta koskevia pykäläiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että eläin olisi aina tainnutettava ennen verenlaskua. Muutos koskisi paitsi uskonnollisista syistä noudatettavaa erityistä teurastustapaa myös yksityiskäyttöön teurastettavaa siipikarjaa.

HE-luonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa on selostettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan sisältöä sekä siihen liittyvää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) tuomiota Cha'are Shalom Ve Tsedek v. France:

Tuomioistuimen mukaan tapauksessa ei kuitenkaan ollut kyse uskonnonvapauden rajoituksesta, koska uskonnollinen yhteisö pystyi hankkimaan tarvitsemaansa erityisellä tavalla teurastettua lihaa ulkomailta.¹

EIT on ensiksikin lausunut tuomiossaan Cha'are Shalom Ve Tsedek v. France rituaali-teurastuksen² kuuluvan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan suojan piiriin:

74. It follows that the applicant association can rely on Article 9 of the Convention with regard to the French authorities' refusal to approve it, since ritual slaughter must be considered to be covered by a right guaranteed by the Convention, namely the right to manifest one's religion in observance, within the meaning of Article 9.

Erityisellä tavalla teurastetun lihan ulkomailta hankkimisen osalta EIT on todennut:

81. But that is not the case. It is not contested that the applicant association can easily obtain supplies of "glatt" meat in Belgium.

¹ HE-luonnos s. 220.

² Neuvoston asetuksen 2 artiklan mukaan 'uskonnollisella rituaalilla' tarkoitetaan eläinten teurastamiseen liittyvien toimien sarjaa, jonka määrittää uskonto.

Edellä mainitun lisäksi HE-luonnoksessa on perusteltu muutosesitystä vetoamalla Euroopan unionin tuomioistuimen vuonna 2020 antamaan ennakkoratkaisuun ja sen yhtenä oikeuslähteenä käytettyyn ns. lopetusasetukseen.³

2. Oikeudellista arviointia

2.1 Cha'are Shalom Ve Tsedek v. Ranska ja Euroopan unionin tuomioistuimen antama ennakkoratkaisu

EIT on perustellut tuomiotaan Cha'are Shalom Ve Tsedek sillä, että valittajalla oli mahdollisuus tuoda vaatimukset täyttävää lihaa ulkomailta. Perustelut eivät ole kestävä, minkä seikan vähemmistöön jääneet tuomarit ovat eriävässä mielipiteessään tuoneet esille:

We also consider that the fact that the applicant association is able to import “glatt” meat from Belgium does not justify in this case the conclusion that there was no interference with the right to the freedom to practise one's religion through performance of the rite of ritual slaughter;

Euroopan unionin tuomioistuimen antama ennakkoratkaisu muodostaa ns. jälkisattumuksen suhteessa EIT:n ratkaisuun. Ennakkoratkaisu on annettu Belgian perustuslakituomioistuimen pyynnöstä. Kyse on ollut siitä, voiko yksi Belgian hallinnollisista alueista kieltää uskonnollisin perustein tapahtuvan teurastuksen.

EIT:n ratkaisu ja EU:n tuomioistuimen ratkaisu linkittyvät siten toisiinsa: mikäli uskonnollisin perustein tapahtuva teurastus kielletään Belgiasta, vie se pohjan EIT:n ratkaisulta, joka siis katsoi, ettei rikkomusta ollut tapahtunut sillä perusteella, että vaatimukset täyttävää lihaa voitiin tuoda Belgiasta.

2. HE-luonnoksen perusteiden suhteesta YK:n ihmisoikeussopimukseen

YK:n ihmisoikeussopimusten määrittelemät ihmisoikeudet ovat ns. minimistandardeja. Toisin sanoen sopimukseen liittyneet valtiot voivat siten halutessaan tarjota parempaa suojaa. Sopimukseen liittyneet valtiot eivät sen sijaan voi, niin halutessaankaan, tarjota huonompaa suojaa.

Merkittävimpänä puutteena HE-luonnoksessa voidaankin pitää sitä, että siinä on kokonaan jätetty pois YK:n ihmisoikeussopimukset. Sen asemesta HE-luonnoksessa on perusteltu ehdotettavaa lakimuutosta vetoamalla alueellisen ihmisoikeussopimuksen sekä alueellisen asetuksen johdosta tehtyihin ratkaisuihin. HE-luonnoksessa on jätetty pois uskonnollisten ja kulttuurillisten vähemmistöjen kannalta oleellisin sopimus eli YK:n Kansalaisyhteisö- ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus), joka on tullut Suomen osalta voimaan vuonna 1976.⁴

KP-sopimuksessa taataan kaikki sen sisältämät ihmisoikeudet kaikille henkilöille ilman rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään

³ Eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009.

⁴ Laki kansalaisyhteisö- ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 23.6.1975/107 v. 1976 (SopS 7/1976).

tai muuhun seikkaan perustuvaa syrjintää.

KP-sopimuksen 18 artiklan mukaan jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden tunnustaa omavalintaista uskontoa tai uskoa taikka omaksua se sekä vapauden joko yksinään tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti harjoittaa uskontoaan tai uskoaan jumalanpalveluksissa, uskonnollisissa menoissa, hartaudenharjoituksissa ja opetuksessa.

Henkilön vapaudelle tunnustaa uskontoaan tai uskoaan voidaan asettaa vain sellaisia rajoituksia, jotka on säädetty lailla ja jotka ovat välttämättömiä suojelemaan yleistä turvallisuutta, järjestystä, terveydenhoitoa tai moraalialta tai muiden perusoikeuksia ja -vapauksia.

Sopimuksen 26 artiklan mukaan kaikki ihmiset ovat oikeudellisesti yhdenvertaisia ja oikeutettuja ilman minkäänlaista syrjintää yhtäläiseen lain suojaan. Tässä suhteessa lain tulee kieltää kaikki syrjintä ja taata kaikille henkilöille yhtäläinen ja tehokas suojeleminen rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää vastaan.

Sopimuksen 27 artiklan mukaan niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.

3. Ihmisoikeuskomitea

KP-sopimuksen täytäntöönpanoa valvoo ihmisoikeuskomitea. KP-sopimuksen valinnaisen pöytäkirjan johdannossa todetaan, että KP-sopimuksen tarkoitusten saavuttamiseksi ja sen määräysten täyttämiseksi olisi tarkoituksenmukaista valtuuttaa yleissopimuksessa asetettu ihmisoikeuskomitea vastaanottamaan ja käsittelemään niin kuin pöytäkirjassa on määrätty, niiltä yksityisiltä henkilöiltä tulevia ilmoituksia, jotka väittävät joutuneensa johonkin yleissopimuksessa ilmaistuun oikeuteen kohdistuneen loukkauksen uhriksi.

Pöytäkirjan 1 artiklan mukaan yleissopimuksen sopimusvaltio, josta tulee tämän pöytäkirjan osapuoli, tunnustaa komitean pätevyyden ottaa vastaan ja käsitellä ilmoituksia tuomiovaltansa piiriin kuuluvilta yksityisiltä henkilöiltä, jotka väittävät joutuneensa tuon valtion taholta tapahtuneen johonkin yleissopimuksessa ilmaistuun oikeuteen kohdistuneen loukkauksen uhriksi.

Pöytäkirjan 2 artiklan mukaan sen mukaan mitä 1 artiklassa on määrätty, yksityiset henkilöt, jotka väittävät jotakin yleissopimuksessa luetelluista oikeuksistaan loukatun ja jotka ovat käyttäneet kaikki mahdolliset kotimaiset oikeuskeinot, voivat lähettää kirjallisen ilmoituksen komitean käsiteltäväksi.

Ihmisoikeuskomitean Suomen seitsemättä määräaikaisraporttia koskevien loppupäätelmien kohdassa C. "Pääasialliset huolenaiheet ja suositukset" todetaan

38. Komitea on huolestunut siitä, että eläinten teurastukseen sovellettavat sopimusvaltion säännökset saattavat rajoittaa uskonnollisten vähemmistöjen mahdollisuuksia saada elintarvikkeita, jotka vastaavat heidän uskontoon perustuvia ruokavaliorajoituksiaan (2, 18 ja 26 artikla).

39. Sopimusvaltion tulisi varmistaa, että uskonnollisilla vähemmistöillä on asianmukaiset mahdollisuudet saada ilman syrjintää tavaroita ja palveluja, erityisesti elintarvikkeita, jotka vastaavat heidän uskontoon perustuvia ruokavaliorajoituksiaan.

Nämä suositukset on HE-luonnoksessa kokonaan jätetty vailla huomiota.

4. Yhteenveto

HE-luonnoksen eläinten teurastusta koskeva säännös on ristiriidassa Suomen perustuslain 11 §:n kanssa, jonka mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapautteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa

Lakiluonnoksen eläinten teurastusta koskeva säännös on ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja KP-sopimuksen kanssa. Sopimusrikkomusten välttämiseksi ihmisoikeusvelvoitteet tulisi huomioida jo säädösvalmistelussa; so. säädökset tulee kirjoittaa lainvalmisteluvaiheessa sellaisiksi, ettei ristiriitaa kansallisen lain ja ihmisoikeusvelvoitteen kesken synny.

Ihmisoikeuskomitean suositukset ja huolenaiheet tulee ottaa huomioon.

Mainituilla perusteilla lakiluonnoksen eläinten teurastusta koskevaa säännöksen sanamuotoa tulee muuttaa siten, että se mahdollistaa verenlaskun aloittamisen ennen sitä välittömästi seuraavaa tainnutusta.

Helsingissä tammikuun 21. päivänä 2022

Lakiasiantoiisto Allianssi Oy

Atik Ali

Varatuomari

Ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsen

Kansainvälisten ihmisasiain neuvottelukunnan jäsen

atik.ali@allianssi.fi

0400-680264